

Rajztanár és festőművész

Somfainé Pados Mária Pápa város művelődési életébe kétféle módon írta be nevét. Az egyik pedagógiai tevékenysége, a másik képzőművészeti munkássága. Mindig a festésre és a rajzolásra szeretne volna fordítani erejét, de inkább csak a nyári szünidőben tehette ezt, amikor a művésztelepek ihlető emberi és természeti környezete kedvező alkalmat teremtett számára. A szabad természet, a fénytől, levegőtől átjárt tájrészlet lett a legkedvesebb motívum alkotó munkájában. Amikor pedig a szorosabb értelemben vett emberi mozzanatokot akarta visszatükrözni, akkor a kisvárosok terei, utcái, vagy az ősi egyszerűségeket őrző falvak házai, kertjei felé fordult.

Az emberi élet közelsége, sőt, az emberi lélek melege akkor is áttűz képein, ha egyetlen figurát sem szerepeltet rajtuk, mert festői megjelenítő ereje áttelekíti a természeti momentumokat, vagy akár az élettelen tárgyakat is, és azt a sajátosságukat mutatja meg a sok esetleges közül, amely mindennapjaink viteléhez, életünk fenntartásához leginkább szükséges. Egy-egy csendéletben is sűríteni tudja azokat az érzelmi és gondolati tartalmakat, amelyek a puszta látványszerűségein túl a dolgok belső értelmét tárják fel. Ezt a belső értelmet jeleníti meg esztétikailag, de tételes esztétizálás helyett mindig a lélek és a szív folyamataihoz kívánja igazítani kifejezőerejét.

Alkotásvágya természetesen vitte az étellel legszorosabban összefüggő munkaábrázolások felé. Közösségi tudata tette lehetővé, hogy tetszetős külsőségek vagy tárgyas részletezés helyett a munkafolyamatokat lendületesen összefogó előadást válassza, és ha általában vázaltszerűen is, de mindig az erő kifejtés lényeges pillanatait örökítse meg.

Azok közül a tanárok közül való, akik növénydeikeiket következetesen hozzászoktatták a kiállítások látogatásához és a látottak megbecsüléséhez, hogy az esztétikai élmény egyéniséget formáló erővé váljék bennük. A közelmúlt években a Magyar Nemzeti Galéria több kiállítást rendezett Pápán. A vállalkozás eredményeit elsősorban a tanulók érdeklődésén és ragaszkodásán lehetett felmérni.

E sorok írója a Somfainé műveiben megmutató tartalmi és formai értékek mellett az utóbb említett magatartás miatt is örömmel vállalta el kiállításának rendezését és megnyitását.

(Részlet Szij Béla művészettörténész ajánlójából a Pápán, 1976. II. 8-án nyílt képkiallítás meghívójából.)

Lehet-e jó a művész?

Kérem, értsék úgy mai megnyitóm címét, ahogyan mondtam: lehet-e jó a művész? Nem az a kérdés tehát, hogy mitől jó egy művész, nem esztétikai fejtegetésekbe kívánok bocsátkozni, hanem éppen ellenkezőleg: moralizálni akarok.

Az elmúlt hetekben több olyasmi is elem került – emlék és olvasmányélmény –, ami gondolataimat erre irányította. Nem véletlenül persze, mert mindezek alapja egy olyan érzés, amely egyre inkább aggaszt, zavar, elbizonytalanít. Az tudniillik, hogy mi lesz ezzel a hordalékkal, amit a szabadság és a demokrácia hullámverése mostanság a felszínre dobott.

Hadd idézzem az én legnagyobbamat, Madách Imrét, aki, midőn Ádámot megállítja a londoni színben, nem véletlenül mondatja vele:

*„Az új világba elszántan leszálok,
S nem félek, a költészetet, nagy eszmét
Hullámi közt, hogy újra ne találjam...”*

S midőn az új kor víziójában – mily rettentően aktuális ma ez a londoni jelenet! – mindenki elbukik, tönkremegy, akasztófán végzi, alkusz és gyáros, munkanélküli és szélhámos; egyedül Éva tud átlépni a tátongó mélység felett, s ami ezt lehetővé teszi, az nem más, mint ami a lényege: „szerelem, költészet s ifjúság”.

Egyedül ez segít neki, hogy tisztán s biztatón átléphessen korán. Micsoda hármasságot kíván Madách vezéreszmének, amelyben a költészet a művészet paralellje, s ehhez kell az ifjúság örök hite, tüze, legyőzhetetlen hevülete s a szerelem – avagy a tiszta, értékekkel rendelkező érzelmek megléte, az erkölcs ereje!

Lehet-e jó ember a művész, kérdezem újra, amikor közeli és távoli napok emlékeit idézem magam elé, amikor akarva-akaratlan ez a kérdés besorolatott annyi más közé, amelyre egyre hiábavalóan keresem a választ.

Néhány hete olvastam egy kiváló német filmrendezőnőről, Leni Riefenstahlról, aki az egyetemes filmtörténet kimagasló alakja volt, s 1934-ben elkészítette a hitleri katonai és politikai parádé monumentális dokumentumfilmjét, *Az akarat diadalát a nürnbergi nemzetiszocialista napról*, amely egyúttal ennek a legpusztítóbb eszmének az apoteózisra lett. Jó ember volt vajon Leni, hogy kétségtelen tehetségét egy rossz eszme szolgálatába állította?

Vagy mit mondjak arról a művészeiről, akivel személyesen találkoztam jó pár évvel ezelőtt, a még létező szocializmus fellegvárában, Észak-Koreában járván? A Szépművészeti Múzeum igazgatója volt, maga is festőművész, s büszkén mutatta gyönyörű képeit, amelyben a szeretett vezér egy fejjel az emberek fölé magasodva, öntelten és önhittén, őistensége dicsfényében mutatja rabnépének az utat a még nagyobb rabság és szegénység felé. S ugyanez a festőművész-igazgató másnap megajándékozott bennünket egy művével, amely furcsa módon nem egy gyilkos diktátor portréja volt, hanem a klaszszikus keleti festészeti motívum mesteri megfogalmazása: a virágzó cseresznyeáág. Jó ember volt ő vagy sem?

Ma már tudom, ezt a kérdést nehéz feltenni, s még nehezebb rá válaszolni. A kategorikus kijelentések, a megfellebbezhetetlenek hitt ítéletek mindig hazudnak, mindig tévesnek bizonyulnak.

S hogy éppen miért most jutnak eszembe ezek a kérdések? Mert úgy érzem, Somfainé Pados Mária jó ember, akihez hasonlót mi is lámpással kereshetünk napjainkban.

Én nem ismerem részletesen az életét, egyébként sem vagyok olyan elvetemült, mint megannyi

művészettörténész, hogy az életút legapróbb fragmentjéből valami rendkívül fontos, lényegi s megfellebbezhetetlen megállapítást megfogalmazzak. Az ilyesmi humbug, ne üljének fel nekik sohase. Az ember életéből amúgy sem látszik sok kifelé. Somfainé Pados Mária egyébként is itt élte le életét Önök előtt, mindennap szerepelt, hiszen tanított, nevelt. Ha egyszer is őszintétlen lett volna, nem lettek volna többé tanítványai és tisztelői.

Én csak a képeit nézve tudom és állítom igaz szívvel, hogy Somfainé Pados Mária jó ember. Mert amit fest, és ahogyan fest, az engem igazol.

Az ő képein sokrétűen és áttételesen, kimondhatatlanul és indirekten, akaratlanul és szándékosan ember-létünk, magyar mivoltunk s veszprém-megyeiségünk megannyi problematikája van jelen. Amit összesen és röviden így fogalmazhatok meg: az értékek védelme.

Legyen az bármi, Pados Mária rajta keresztül szót emel a pusztulásra ítélt értékekért. Ha például látunk képén egy öreg házat, Tihanyban vagy Kővágóörsön vagy éppen Pápán, nem jut eszünkbe arról számtalan gondolat? Mint ahogyan én a következőket tudom kiolvasni egy ilyen képről:

– Ezt a házat az én őseim, a mi őseink építették egy-kétszáz évvel ezelőtt.

– Ezen a házon micsoda kiváló, névtelen emberek, mesterek dolgoztak, akik díszítették, mert ez természetes ösztönük, igényük volt!

– Ebben a házban vajon hányszor nyitották fel a Bibliát, hogy bizonytalan vonásokkal annak tiszta lapjaira új nemzedékek születését, régieknek elmúlását rögzítsék?

– S ebből a Bibliából vajon hányszor olvasták csendben vagy fennhangon az örök tanítást hitről, tisztességről, becsületről, a munka felelősségéről, örömről?

– Ebből a házból hány generáció lépett ki, hogy az elődök mögé állva új családot alapítson, új kis közösséget hozzon létre, hogy értékes része legyen egy évezredes nemzeti közösségnek, a magyar hazának, hogy aztán ő is eltűnjön a névtelen-végtelen mélységben?!

Mindezek persze nem láthatók Somfainé Pados Mária festményein, de benne érezzük őket. Csak meg kell állni előttük, s meg kell próbálni olyan nyitottan, hittel nézni ezeket az alkotásokat, amilyen módon a festő ecsetjével rögzítette gondolatait.

S nem nosztalgia ez, korántsem. Valahol figyelmeztetés a veszélyre is, hiszen éppen az elmúlt évtizedekben mennyi érték ment veszendőbe előttünk, a szemünk láttára, s csak keveset tudunk tenni ellene.

Ez nem a nosztalgia, nem a múlt könnyes visszاسírása, amit itt látunk e képeken. Messze merengeni, mondd, mit ér – kérdezem én is a költővel, tudva, hogy aki rekonstruálni akarja azt, ami elmúlt, az nem érti a jelent, s nem gondol a jövőre. A múltból csak az értékeket lehet átmenteni, s ezt ki-ki megteheti önnön életében, annak megannyi területén. Ezt teszi Somfainé Pados Mária is, ha öreg házakat, ha gádos udvart, ha oszlopos tornácot, ha régi zsinagógát fest. S mindez attól válik igazán hitelessé, elfogadhatóvá, divatos szóval: üzenetet hordozóvá – túl az esztétikai értékeken, amelyekről itt ma külön és szándékosan nem szóltam –, mert olyan művész festi, mondja, akinek teljes élete éppen ezeknek az értékeknek a védelmében, átadásában telt el s telik ma is, s remélem, tart még így nagyon sokáig!

Lehet-e jó ember a művész? – kérdeztem az elején, s felelem most a végén reménykeltően és bizakodva: igen, lehet. De hadd tegyem hozzá: csak a jó ember lehet jó művész. Kérem a pápaiakat, kérem Önöket, legyenek büszkék, s egyúttal vigyázzanak is rá nagyon: jó művész, jó ember él közöttük!

(Praznovszky Mihály irodalomtörténésznek, múzeumi igazgatónak Pápán, 1992. II. 16-án, a kiállítás megnyitón elmondott beszédéből.)

A művész önmagáról

A mai képzőművészet túlnyomórészt természetelví. Nagy szerepet játszik benne a konkrét látvány és ezzel együtt jár a festőiség. Még a legszélsőségesebb absztrakt műveknél is érezhető a realitás keresése. Napjaink szellemi életének minden területén, társadalmi és gazdasági tevékenységében sincs nyugalom, kiforrottság. A rohanó, modern életformánk nem nagyon kedvező termékeny alkotótevékenységhez. Folyton rohanunk valami után, feszülten, szorongva várunk valamire. Nincs időnk csendesen szemlélődni, elmélyedni.

Ennek a kiállításnak az a célja, hogy észrevétesse a környezetben, a természetben az emberi szellem és kéz alkotásaiban rejlő szépségeket. A dolgoz hétköznapi egyszerű, érdekes, esetleg meglepő vagy elgondolkasztató jelenségei, körülményeink és utazásaink élményei vesznek körül bennünket. Ezekben kell meglátnunk az esztétikai szépséget! A Pécsi Főiskola rajztermének falán ezt az idézetet olvastam: „Aki tud rajzolni, az más ember, többet, a lényegét látja”. A művész ezt vetíti élénk felfokozottabban, a maga lelkén áttüzesítve.

A szép keresése, mintegy refrén, ott van minden napjaink szürke egymásutánjában is. Örökségkép-

pen hordozom magamban. Anyai ágon Edvi-Illés Aladár rokonságához tartozom. Unokatestvérem, Mohos Piroska festőművész San Franciscóban él és dolgozik. Sokat köszönhetek a főiskolai tanárain közül Soltra Elemérnek, Haraszti Pálnak, Farkas Jánosnak. Legtöbb hálával tartozom Szíj Béla művészettörténésznek, a Magyar Nemzeti Galéria fősztályvezetőjének, aki észrevette munkáimban az érzelmi és gondolati töltést, az ember és természet szeretetét, mely a formák, színek és árnyalatok hullámmain érződik.

Sok csoportos, páros és egyéni kiállításon vettem részt: Budapesten, Veszprémben, Balatonfüreden és Pécsen. Munkáim elkerültek Algériába, Belgiumba, Finnországba, Hollandiába, az NDK-ba, az NSZK-ba és az USA-ba.

A Magyar Nemzeti Galéria őriz egy monotípiámat és egy tollrajzomat.

Somfainé Pados Mária

(A Pápán, 1992. II. 16-án nyílt képkiallítás meghívójából.)

Czirók Viktória: Távoli emlék (Algír, 1993)

A sarki postaládákat már jó ideje leszerelték biztonsági okokból: kiváló búvóhely lett volna robbanószerek, szerkezetek számára. A postásokat megtámadták az utcán néhányszor, erőszakkal elvették tőlük a kihordandó postát, megsemmisítették. A postaautókat eltérítették, kirabolták, míg a posta össze nem húzta tevékenységi körét, az új helyzethez alkalmazkodva.

Mint sokan mások, rossz idegállapotban voltam, állandó rettegésben a családom miatt, magamért is persze... Körbepillantva a várakozókon, szorosabbra húzom magamon a malaclopót... Egyre erősebben süt a tavaszi nap, a tenger csillog odalenn. Lassan elfogy a sor előttem. Az ablaknál alá kell írnom az átvételt, kezembe nyomnak egy borítékot. Megállok az oszlopok védelmében, egy pillanatra eszembe villan, mekkorát kockáztatok ezért a postáért. A borítéknak alig van súlya, terjedelme is inkább kicsi. Elment az eszem, csakugyan... Pápai bélyegző, a feladó ismerős: lássuk hát!

Óóóó! – tör ki belőlem a meglepődés, mikor a felszakított boríték tartalmát meglátom: „Pápai utcafépek”. A szerző Somfainé Pados Mária, a Jókai-füzetek sorozatban kiadja a Városi Könyvtár, 1992-ben, ez az 5. szám. Mária néni '93. április 19-én dedikálta. „Szülővárosodra emlékeztetve ölel” – írta az ajánlást.

Sietősen felütöttem a füzetet, átlapozva előlegben, míg otthon bezárkózva tüzetes tanulmányo-

zás alá nem foghatom. Az utolsó rajz mellé, ami a Hantai malmot ábrázolja, egy beragasztott lap, külön nekem szól: a régi házunkat rajzolta oda.

Se látok, se hallok szokás szerint, annyira elmerülök gondolataimban hazafelé tartva. A járda közepén szapora léptekkel, Miatyánkot mormolva, jó félóra alatt hazajutok. Megkönnyebbülten zárom be magam mögött a kaput. Üdvözlésemre előke-rült kutyám nyakát megveregetve beveszem magam kedvenc kuckómba és elmerülök a szülőföld álomvilágában.

Pados Mária csitri lány korában polgári iskolai magánvizgára készítette föl a szomszédék még kisebb csitri lányát, aki később az édesanyám lett. Barátságból, jószomszédi akcióban. Cserébe Eszter nagymamám csinos ruhákat varrt neki, a kor illedelmes stílusában, hogy a tanítónövendék ne valljon szégyent iskolatársai előtt ilyen téren se.

Észrevétlenül, mindig tanított, anélkül, hogy oktatósnak látszott volna tapasztalatai felidézése, véleménye hangoztatása. A stílus maga az ember! Disztingvált, előkelő fellépése, modora lecke lehetett a lányiskolában a jó megjelenés illusztrálására. Nőies asszony volt, mindhalálig! Otthonteremtő, családanya, alkotó művész, pedagógus, író, kutató – mindez egy kicsi asszony, hatalmas vitalitással, kifogyhatatlan energiával. Az égiektől hosszú életet kapott, és ezt sikerült teljesen megélnie.

Életműve legsikeresebb darabja valószínűleg az élete maga. Aki ennyiféle dolgot művel évtizedekig, olyan színvonalon, ahogy ő tette, nem lehet közönséges ember. Néha feltettem a kérdést: Hogyan csinálta, Mária néni? Hogy sikerült minden? Válaszképpen huncut mosollyal mutatott férjére: „Vele! Vele sikerülhetett! Oroszlánrésze volt minden eredményemben, a háztartás megszervezésétől a gyermekeink neveléséig. És hagyott dolgozni, festeni, bátorított.

Régi iskolájában tanított rajzot, az addigra álamosított Zárdában, ahol valaha diák volt. Ebbe az iskolába nem jártam, így nem tartozom iskolai tanítványai közé. Az „élet iskolájában” azonban kétségtelenül egyike volt azoknak, akik nagyban hatottak rám. A háború előtti kisméretű fényképen gyerekkocsiból nézek a világba a bakonybéli iskola udvarán, ahol a Somfai-család akkor élt. Körülöttem nevető fiatalasszonyok: Mária néni, a húga, az édesanyám, meg egy hölgy, akit nem tudok már felismerni. Kirándultak Pápáról, kellemesen töltötték együtt a napot. Még messze volt a háború, minden borzalmával, még nem rettegtek a jövőtől. Talán ennek a napnak emlékére kapta édesanyám Mária néni egyik fiatalkori olajfestményét, amit én

neveztem el „Cseresznyés kislánynak”. Amikor elmentem Algírba, megkaptam, vigyek valamit otthonról. Éppen belefért a bőröndbe... egyike a ritka, kerekbe keretezett képeknek. Ma is ott lóg a tálaló fölött, egy olyan kis falon, ahol nem vesznék el kicsi méretei, és ahol nem fakítja az erős afrikai napfény.

Ma is szép! Ez a kislány, aki egy pár cseresznyével díszíti a fülét fülbevaló gyanánt, hozzá huncut kis mosoly az arcán, felnőttes már egy kissé, mint olyan ifjú hölgy, aki tudatában van szépségének és vonzerejének. Sötét szeme, haja ma is aranybarna, áttetsző kelméjű ruhája titokzatosságba burkolja.

És ha leemeljük a falról és megfordítjuk, előtűnik egy vastag, szürkés csomagolópapír, amivel a képkeretező a hátlapot leragasztotta. Rajta nagy betűkkel a felirat: „Kohn Dezső képkeretező, üveges, Pápa, Horthy Miklós Fő utca.” Komoly bizonyíték a kép eredetéről!

Tíz éve hunyt el Somfainé Pados Mária. Pápa városa egyik legodaadóbb, legtehetségesebb polgárát veszítette el benne.

(Teljes szöveggel megjelent a Pápai Kristály, XI/3-4 2005. őszi számában.)

A Somfainé Pados Mária születésétől máig eltelt évszázadra úgy tekintünk most vissza, hogy benne az ő élete és munkássága a fő. A kiállítás, melyet a pápai Jókai Könyvtár munkatársai Váminé Molnár Emma irányításával és a Somfai-család tagjainak segítségével és közreműködésével megrendeztek, szemléletesen mutatja, hogy sokszínű és gazdag életútra tekinthetünk vissza, amikor az ő személyére, kedves személyiségére, a róla őrzött emlékekre irányítjuk figyelmünket.

A kiállítás ebben bőséges segítséget ad. A falakon festmények, a tárlókban rajzok sorakoznak. Azt mutatják számunkra, hogy az irgalmasrendi nővérek pápai – Ranolder János püspök által alapított és fölépített – tanítónőképzőjében kapott rajzi-festői fölkészítésen túl Pados Máriaiban a képi kifejezés vágya és törekvése erősebb volt annál, mint ami az oktatás-tanítás szemléletessé tételéhez a munkájában kellett.

Az élet sok és sokféle hatása, kötelezettsége és gátja ellenére és közepette élt és erősödött ez a vágy és nyilvánult meg, azaz tárgyiasult képekké, rajzzá, víz- és olajfestménnyé, amelyeket a könyvtárban most értő rendezésben láthatunk.

Nem feledhetjük, hogy a Somfai Jánossal 1938-ban kötött házassága után, a szintén pedagógus férjjel közös élet, kivált négy gyermekük születésével, nemcsak sokrétűvé, de a háborús idők és

az utánuk következő nehéz évtizedek során milyen bonyolulttá és küzdelmessé vált. Csoda, hogy egy asszony minden kötelezettsége teljesítésén túl még ceruzát, rajztollat, ecsetet vett a kezébe, és házat, utcát, virágot, fát, embert és kék eget igyekezett megidézni papíron, vásznon azokban a ritka órákban és még ritkább napokon, amikor efféléhez még ideje és ereje is maradt...

És a kultúra más területeire is volt kitekintése és érkezése: a még föllelhető értékek megismerése, összegyűjtése és közzététele írásban, rajzban, fotóban. Néprajzi, színjátszási, ipartörténeti és sok másféle adat és körülmény őrződött meg figyelmé és szorgalma révén.

Az édesanya helyzetéről és törekvéseiről szoltam pár szót – a család boldogulásában érdemeit aligha túlozhatjuk el. Nézzük az érem másik oldalát is! Férje és a négy fiúgyermek értő és megértő gondolkodása és segítő hozzáállása is kellett Mária néni helytállásához – kétszeresen is kollegiális és személyes viszonyunkban használhattam én is, jóváhagyásával, ezt a megszólítást, ahogy férjét is nagyra becsült János bátyámként tisztelhettem. Az egész család közös teremtménye és érdeme is mindaz, ami ezen az emlékkiállításon elénk tárul. Ahogy a képektől, életrajzi dokumentumoktól, fényképektől a megjelent írásokig, könyvekig, tárgyakig terjedő gazdag családi hagyatéek megőrzése és gondozása is az ő érdemük. Nemes szokásukat továbbra is őrizzék-tartsák meg!

(Részletek a Somfainé Pados Mária 2012. április 12-én nyílt emlékkiállításán Heitler László művészeti író által elmondott megnyitóbeszéből.)

Szemelvények (egy kis kiegészítéssel) a 2012-es centenáriumi emlékkiállítás vendégkönyvének bejegyzéseiből – a mintegy 40 bejegyzésből – itt-ott megfésülve:

Számomra különösen a régi pápai utcaképek jelentenek élményt. Részben azért, mert a gyerekkoromat idézik, részben, mert még régebbi időkig röpítenek... P. Judit

Sok szép emlék köt Máriához. Együtt voltunk három hétig Esztergomban egy művésztáborban. A család több tagját nagyon tisztetem. – Köszönöm, amit Tőled tanulhattam! Varju Dezsőné Kata [ny. iskolaigazgató]

A két szomszédvárbán

Amikor Varju Dezsőné az Ének-Zenei Általános Iskolát igazgatta, Somfainé Pados Mária, és a férje, Somfai János, a Hámán Kató Iskolában tanított. Ott voltak a két szomszédvárbán.

A Pápai Jókai Mór Városi Könyvtárban 2012. április 12-én, Somfainé Pados Mária születésének 100. évfordulójára szervezett, kiállítással egybe kötött rendezvényen, az emlékkönyvbe írt soroknak köszönhetően és a kiállított képek láttán Varju Dezsőnében emlékek idéződtek fel, s ráismert az Esztergomban készült képre, ami együttléteükről tanúskodott. Három hetet töltöttek a pedagógiai Esztergomi Nyári Egyetemen. Varjuné, Kata asszony a zenei továbbképzésen vett részt, szakmai vezetőjük Szőnyi Erzsébet volt, Mária néni jutalomból kapta az utat, neki nem kellett látogatnia az előadásokat, ő Esztergom városát festette. A centenáriumi kiállításon felfedezett kép felidézte – több mint félszázaddal ezelőtti – közös utazásukat Pápától Esztergomba, út közben egy vallásos könyvről beszélgettek. És Kata asszony még egy, az esztergomi alkalmat követő, veszprémi továbbképzésre is emlékezett, amelynek alkalmából egy szobában laktak.

Nagy tisztelettel emlékezem szeretett tanáromra! Tehetségét, jóságát, intelligenciáját sohasem felejttem el. *Éhártné Varga Zsuzsa [középkorai tanár]*

Jó érzés pápainak lenni, különösen akkor, hogyan olyan elődei vannak, mint a Somfai-család! Életművük maradandó, különösen Máriáé, akivel 1963-ban ketten képviseltük Pápát mint szakkör-vezetőket az I. Országos Honismereti Konferencián, Tatán. Gratulálok a rendezéshez is! *Dr. Tungli Gyula [ny. főiskolai docens] néprajzos pályatárs*

Köszönöm az élményt! Lokálpatriótaként is mondhatom: méltó a kiállítás a művészno életéhez, munkásságához. A képek egy olyan kor hangulatát mutatják, amelyet szüleim, nagyszüleim történeteiből ismerhetek. A történelem meglevenedik. Hálás szívvel gondolok Mária Nénire! *Pintér Tamás*

Jó volt újra végigjárni, bebarangolni a régi pápai utcákat, az egykori Tapolca partját! És nagyon jó, hogy egyre inkább értéket vesztő világunkban újra bemutatja a tehetséges helyi művészeket, értékes alkotásaikat a Városi Könyvtár, példaként állítva, talán utat mutatva a fiatalabb generáció számára. *N.N.*

Sok szeretettel gondolok Mária Nénire. Mindig nagyon kedves volt hozzám. Örülök, hogy létrejött ez az átfogó kiállítás. *Mészáros Ilona, talán az utolsó diákja*

A képeket látva, megerősödik bennem, nyomatékosan igazolódik a büszkeségem: hogy pápai vagyok. A bensőséges kisváros házai ontják magukból a meghittséget, a régi hangulatok nyugalmát. Jó, hogy volt, aki megörökítette az utódok számára! Köszönettel: *Nágel Jánosné*

Mindig szeretettel gondolok Somfainé Máriára, akivel egy épületben, az egykori Zárdában, bár

SZÍN

nem egy tantestületben dolgoztunk. Csodálom művészetét, szerény természetét. Emléklül szeretettel: *Lendvai Ernőné*

Itt járt a Szív- és Érbetegek Egyesületének helyi csoportja. Megcsodáltuk a műveket, és általuk felidézttük gyermekkorunk városát. Örömmel ismertük fel a ma már nem létező épületeket. *Németh Zoltánné*

Egy régi tanítvány emlékezése hajdani tanárnőjére. A Pápa-ma.hu című hírportálon a jubileumi kiállításról közzétett tudósításhoz íródott „Kommentből”.

Legbensőbb érzelmeimet már megosztottam Somfainé Pados Mária családjával, a tanárnő születésének 100. évfordulója alkalmából. A sokak által nagyra becsült, tisztelt és szeretett gyermekei tovább viszik azt a világot, melyet a tanárnő lényével megteremtett. Melynek melegségét e sorok írójának is módja volt megismerni.

1958-tól 1962-ig voltam Somfainé Pados Mária tanítványa. Kristálytisztnak megmaradtak bennem az akkori diák élményei. Az osztálynaplót a jobb karján tartva, egyszer csak ott volt az órán, szinte hangtalanul érkezett, hogy kitarja a csodák ajtaját. Csendélet, tájkép, fény és árnyék játéka, mily örömteli élmény! Szavai, cselekedetei belső harmóniáról árulkodtak. Azon kiválasztottak egyike volt, aki – nem pusztán az ecsetkezelési technikával – megragadta a pillanatokat, képei közvetítik számomra mindazt, amit nem láttam meg a bennünket körülvevő világból. Hiszem és vallom, nagyszerű anyja és feleség, igaz pedagógus és tehetséges művész volt. A teljes életre törekedett, remélem sikerrel.

Természetesen, az előzők nem a 10-14 éves diák gondolatai. De ma is látom finom színű sáljait, melyeket utánozhatatlan eleganciával tudott viselni.

Nem emlékszem egyetlen hangos szavára, megrovó tekintetére – mégis nagyszerű órákat tartott. Elvezetett bennünket Buzsák, Hollókő, Kalocsa, Mezőkövesd, Sárköz, az Ormánság és Nagykálló népművészetének világába is. Tőle tudom, miért szerethetők, de nagyon, a szatmári táncok. Megismertük, pl. a nagybányai és a németalföldi festőiskolát. Tudtuk, ki volt az idősebb Brueghel, hogy mi az a Prado, Ermitázs, Uffizi és így tovább. Nemcsak a lexikális ismereteinket gyarapította. Gyűjtöttük a képanyagot az ott található alkotásokról. Hosszú a sor, talán nem is folytatnám tovább. Tudom, az internet világában ez nem tűnik rendkívüli teljesítménynek, én mégis fennem hirdetem: kincs volt és ma is az, amit nekünk nyújtott a tanárnő.

Számomra gyönyörű volt az irodalom, érdekes a történelem, izgalmas a matematika és a fizika, de most, e jelen évfordulón bocsánatot kérek valamennyi tanáromtól, hogy egyedül Somfainé Pados Máriáról írok sok szeretettel a szívemben. Tiszteletem, szeretetem irántuk sem kevesebb.

Tizennégy éves korom óta vágytam a firenzei Dómot meglátni, melyre ő hívta fel először a figyelmemet. Pár éve az építész szemével csodálhattam az épület nagyszerűségét, közben arra gondoltam, hogy Brunelleschi mester kupolájának titkát is mily jó volna együtt megbeszélni.

Köszönöm most sokak nevében a sorsnak, hogy őt adta nekünk. Példaértékű emberi nagyszerűsége sok-sok tanítványa és tisztelője életét tette gazdagabbá, értékesebbé. Kérem a korban mögöttem járókat, hogy segítsék emlékét megőrizni, legyen helye mindenkor Pápa város virtuális panteonjában.

Egyházaskesző, 2012. április 30. Gaál Ferencné Bircher Ágnes építészternőnk